

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1989/11

Karar Sayısı: 1989/48

Karar Günü: 12.12.1989

R.G. Tarih-Sayı :22.01.1990-20410

İPTAL DAVASIN AÇAN: Anamuhalefet Partisi (Sosyaldemokrat Halkçı Parti)
TBMM Grubu Adına Grup Başkanvekili Hikmet ÇETİN

İPTAL DAVASININ KONUSU : 16.2.1989 günlü, 3522 sayılı "506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesine; 308 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici Maddesinin Değiştirilmesine ve 352 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun"un, Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 60., 121., 122. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülen 2. ve 5. maddelerinin iptali istemidir,

II- YASA METİNLERİ:

A. İptali İstenen Yasa Kuralları:

16.2.1989 günlü, 3522 sayılı Yasa'nın iptali istenen maddeleri şunlardır :

1- "Madde 2.- 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

Geçici Madde 75.- Geçici 70 inci madde uyarınca, geçici gösterge aylığına hak kazananların, malullük, yaşlılık ve ölüm aylıklarının Aralık 1988 tarihindeki gösterge tabloları ile memur aylıklarına uygulanan 100 katsayıya ve 53.000 lira olarak tespit edilmiş sosyal yardım zammına göre hesaplanacak tutarları üzerinden aşağıda belirtilen esaslar dahilinde ödenmesine devam olunur.

A) Bu aylıklarda; katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammındaki değişiklikler nedeniyle herhangi bir artış yapılmaz.

B) Bu madde kapsamındaki aylıkların, geçici 70 inci maddeye göre borçlanma hakkından yararlanmamış olsalardı, almaya hak kazanacakları (sosyal yardım zammı dahil) aylık tutarları, kendilerine ödenmekte olan (sosyal yardım zammı dahil) aylık tutarlarını geçeceği tarihten itibaren, bu ödemeler yerine; cari katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammı esas alınmak suretiyle hesaplanacak aylık tutarları üzerinden ödeme yapılır."

2- "Madde 5.- Bu Kanun 29.12.1988 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer."

B. İlgili Yasa Kuralı:

20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa'nın, Anayasa Mahkemesi'nin 26.10.1988 günlü, Esas 1988/19, Karar 1988/33 sayılı kararıyla iptal edilen Geçici 5. Maddesi şudur:

"Geçici Madde 5.- A) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 991 sayılı Kanuna göre malullük, yaşlılık ve Ölüm sigortalarından gösterge tablosunun en üst göstergesinden aylık almakta olanlar ile aylık talebinde bulunmuş olup, henüz işlemleri tamamlanmamış olanlardan gösterge tablosunun en üst göstergesinden aylık bağlanmaya hak kazananlar;

1. Bakanlar Kurulunca tespit edilecek geçici gösterge tablosundaki derece ve kademelerden hangisi üzerinden borçlanarak prim ödeyeceklerini tespit ederek altı ay içinde kuruma yazılı olarak bildirmek,

2. Müracaat tarihini takip eden ay başından başlamak üzere her ay için 30 gün itibarıyla ve 1 inci bende göre seçeceği derece ve kademenin karşılığı göstergenin, aynı tarihte yürürlükte olan katsayı ile çarpımına göre bulunacak borçlanmaya esas matrah üzerinden % 20 oranında prim ödemek,

3. Zamanaşımı içerisindeki süreler için prime esas azami kazancın üzerinde ücret aklığını belgelemek,

4. Zamanaşımı süreleri dışında kalan süreler için ise ücretini beyan etmek, şartı ile borçlanabilirler.

Aylıklıya, seçtiği derece ve kademe üzerinden, hesaplanacak 5 yıllık prim tutarı tebliğ edilir.

Tebliğ edilen borcun azami beş yıl içinde ve her yıla isabet eden bölümünün o yılın sonuna kadar ödenmesi şarttır. Primlerin süresi içinde ödenmemesi halinde, primi ödenmeyen ilk aydan itibaren borçlanma hakkı düşer.

Borçlanma hakkı düşenler bu maddeye göre yeniden borçlanma yapamazlar.

Aylıklının borç ödeme süresi içinde ölümü halinde borçlanmaya ait primlerin bakiyesi aynı süre içinde olmak şartıyla hak sahipleri tarafından ödenebilir.

Borçlanma sebebiyle, prim veya kesenek ödemek suretiyle geçmiş veya daha önce borçlanılmış hizmetlere hizmet ilavesi yapılmaz.

B) Borçlanmak suretiyle prim ödeyenlerin geçici göstergeleri ve geçici göstergelere göre bağlanacak aylıkları aşağıda belirtilen şekilde tespit edilir.

a) Geçici Göstergenin Tespiti:

1. Tebliğ edilen borcun tamamı süresi içinde ödendiği takdirde, aylıklının borçlandırıldığı derece ve kademenin karşılığı olan geçici gösterge esas alınır.

2. Tebliğ edilen borcun bir bölümünün süresi içinde ödenmemesi sebebiyle borçlanma hakkı düşenlerle bakiye borcunu ödemeyeceğini yazılı olarak kuruma bildirenlerin geçici göstergesi, ödediği miktarın borcun tamamına oranı esas alınarak tespit edilir.

Bu şekilde tespit edilen sayının geçici gösterge tablosunda eşiti yoksa, buna en yakın geçici gösterge esas alınır.

b) Geçici Gösterge Aylığının Bağlanması:

1. Tespit edilen geçici göstergelerin cari katsayı ile çarpılması sonucu bulunacak matrah üzerinden geçici gösterge aylığı bağlanır.

2. Borçlandırılan aylıklının geçici gösterge aylığının hesaplanmasında' da almakta olduğu Malullük, Yaşlılık veya Ölüm aylığı bağlama oranı nazara alınır.

Tebliğ edilen borcun tamamı, süresinden önce ödendiği takdirde, ödemenin yapıldığı tarihi takibeden aybaşından itibaren,

(B) fıkrasının (a) bendinin 2 nci alt bendine göre kısmî ödeme yapanlara da ödemenin sona erdiği tarihi takibeden aybaşından itibaren,

Geçici gösterge aylığı bağlanır.

3. Borçlanma talebinde bulunanların tahsisi yapılmış aylıklarının ödenmesine devam edilir."

C. Dayanılan Anayasa Kuralları:

1- "Madde 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı. Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "Madde 5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

3- "Madde 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

4- "Madde 13.- Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğin, Cumhuriyetin, millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz.

Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir."

5- "Madde 60.- Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar."

6- "Madde 121.- Anayasanın 119 ve 120 nci maddeleri uyarınca olağanüstü hal ilânına karar verilmesi durumunda, bu karar Resmî Gazetede yayımlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağrılır. Meclis, olağanüstü hal süresini değiştirebilir, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında dört ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

119 uncu madde uyarınca ilân edilen olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, Anayasanın 15 inci maddesindeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya nasıl durdurulacağı, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağı, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceği, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağı ve olağanüstü yönetim usulleri, Olağanüstü Hal Kanununda düzenlenir.

Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisçe onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İçtüzükte belirlenir."

7- "Madde 122.- Anayasanın tanıdığı hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik ve olağanüstü hal ilânını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması veya savaş hali, savaş gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması sebepleriyle, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Millî Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra, süresi altı ayı aşmamak üzere yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde sıkıyönetim ilân edebilir. Bu karar, derhal Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde değilse hemen toplantıya çağrılır. Türkiye Büyük Millet Meclisi gerekli gördüğü takdirde sıkıyönetim süresini kısaltabilir, uzatabilir veya sıkıyönetimi kaldırabilir.

Sıkıyönetim süresinde, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu sıkıyönetim halinin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname çıkarabilir.

Bu kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Bunların Meclisçe onaylanmasına ilişkin süre ve usul içtüzükte belirlenir.

Sıkıyönetimin her defasında dört ayı aşmamak üzere uzatılması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına bağlıdır. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hallerinde hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, idare ile olan ilişkileri, hürriyetlerin nasıl kısıtlanacağı veya durdurulacağı ve savaş veya savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi halinde vatandaşlar için getirilecek yükümlülükler kanunla düzenlenir.

Sıkıyönetim komutanları Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak görev yaparlar."

8- "Madde 153.- Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir, iptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

Anayasa Mahkemesi bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede "yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukukî boşluğu dolduracak kanun tasan veya teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.

İptal kararları geriye yürümez.

Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar."

III- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Yekta Güngör ÖZDEN, Necdet DARICIOĞLU, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, Muammer TURAN, Mehmet ÇINARLI, Servet TÜZÜN, Mustafa ŞAHİN, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER ve Erol CANSEL'in katılmalarıyla 29.3.1989 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ:

İşin esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi ve ekleri, iptali istenilen Yasa kuralıyla dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri Ve öbür yasama belgeleri, okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anayasa'ya uygunluk denetiminde sağlıklı bir sonuca ulaşılabilmesi için iptali istenen kuralların anlam ve kapsamının açık ve kesin bir biçimde belirlenmesi gerekmektedir.

Dava konusu 2. ve 5. maddelerin yer aldığı 16.2.1989 günlü, 3522 sayılı Yasa, 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa'nın 17. maddesiyle 506 sayılı Yasa'ya eklenen geçici 5. maddenin Anayasa Mahkemesi'nin 26.10. 1988 günlü, Esas 1988/ 19, Karar 1988/ 33 sayılı kararıyla iptal edilmesinden doğan boşluğu doldurmak üzere çıkarılmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin bu konudaki iptal gerekçesi esasta, Anayasa'nın 2. ve 60. maddeleri yönünden, "... Aynı sosyal güvenlik kurumu içerisinde yer alarak bütünleşmiş, kaynaşmış ve aynı amaçlar için riziko ortaklığına girmiş sigortalılardan derecesi ne olursa olsun, bir gurubun, diğerinden ayrılarak kendilerine "özel" denilebilecek bir güvenliğin sağlanması ve yine temelde birbirinden çok farklı olmayan yakın derece ve göstergede bulunanlar için çok farklı boyutlarda sosyal güvence öngörülerek Kurumun kaynaklarının dengesiz bir biçimde tahsisi, sosyal güvenliğin dayandığı ilkelerle bağdaşmaz . . . itiraz konusu madde ile bir grup sigortalının yaşam düzeylerinin ötekilere oranla çok farklı bir biçimde yükseltilmesi yoluna gidilmiştir ..";

' Anayasa'nın 10. maddesi yönünden ise, "Bir sosyal güvenlik kuruluşu olan Sosyal Sigortalar Kurumu kapsamı içerisinde bulunan sigortalılar aynı hukukî statü içerisinde özdeş durumda bulunan kişilerdir sosyal sigorta kapsamına giren sigortalılar, gelir düzeyleri ne olursa olsun, sosyal sigortalar ilkeleri gereği saptanmış bulunan alt ve üst sınırlar içerisinde derecelenmiş ve bütünlük gösteren bir sistemde yer almışlardır Aynı durumda bulunan kişilerin yasanın öngördüğü haklardan aynı esaslara göre yararlanmaları eşitlik ilkesinin gereğidir.

Geçici 5. madde, özel bir hak niteliğinde düzenlediği borçlanmayı haklı bir nedene dayanmaksızın 3395 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte en üst göstergeden malullük, yaşlılık ve ölüm aylığı alanlarla bu tarihe kadar aylık talebinde bulunmuş olup, henüz işlemi tamamlanmamış olanlardan gösterge tablosunun en üst göstergesinden aylık almaya hak kazananlara tanımıştır.

Böylece en üst göstergedekiler arasında 9.7.1987 tarihine kadar talepte bulunanlarla, bulunmayanlar şeklinde farklı bir uygulamaya neden olunmuştur Ayrıca en üst göstergede bulunanlarla diğer göstergelerde bulunanlar arasında sosyal güvenlik hakkı yönünden çok farklı hak durumlar yaratılmıştır . . . "

biçiminde görüşlere dayandırılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, iptal kararında, sadece, geçici 5. maddenin iptaliyle yetinmemiş, iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi Anayasa'nın öngördüğü sınır içerisinde ileri bir tarihe ertelemiş ve bu arada, iptal edilen maddenin düzenlediği alanda oluşacak yasal boşluğun doldurulması gerektiğini hüküm altına almış; öncelikle iptal edilen yasal düzenlemenin, Mahkeme kararının yayımından başlayarak bir süre daha uygulamada kalmasını kararlaştırarak, konunun kamu düzeni ve sosyal güvenlik hukuku açısından önemini vurgulamıştır.

Belirtilmelidir ki, Yasakoyucu, ortaya çıkan hukuksal boşluğu doldurma sırasında, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararında üzerinde durulan ilkeler doğrultusunda;

a) Aynı sosyal güvenlik kurumu içerisinde yer alan ve temelde birbirine yakın statü içerisinde bulunan sigortalılar arasında çok farklı boyutlarda sosyal güvenliğin öngörülmediği,

b) Sosyal Sigortalar Kurumu kaynaklarının dengesiz biçimde tahsisinin önlendiği,

c) Sosyal sigortalar hukukunda öngörülen ve gelirleri artırmayı amaçlayan hukuksal yöntemlere ters düşmeyen,

d) Sosyal güvenlik alanında getirilecek bir haktan, dengeli ve makul ölçüler içerisinde tüm sigortalıların yararlanmasını öngören,

Yeni bir düzenleme yapmak yetkisine de sahip bulunmakta iken bu kez, 3522 sayılı Yasa'nın gerekçesinden de anlaşıldığı üzere, 3395 sayılı Yasa ile getirilen düzenlemeyi tüm sigortalılara yayarak devam ettirmeyi sosyal güvenlik ilkeleri ve devletin malî kaynakları itibarıyla olanaklı görmediğinden geçici 5. madde ile ortaya çıkan Anayasa'ya aykırı durumun giderilmesini amaçladığı görülmektedir.

Getirilen bu düzenleme ile, geçici 70. madde uyarınca, geçici gösterge aylığına hak kazananların, malûllük, yaşlılık ve ölüm aylıklarının, 1988 yılı Aralık ayındaki gösterge tabloları ile memur aylıklarına uygulanan 100 katsayıya ve 53.000 lira olarak tespit edilmiş sosyal yardım zammına göre hesaplanacak tutarları üzerinden ödenmesine devam edileceği, ancak bu aylıklarda; katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammındaki değişiklikler nedeniyle herhangi bir artış yapılmayacağı; borçlanma hakkından yararlanmamış en üst göstergeden aylık alanların, bu madde kapsamındaki aylıklara yetiştirilmesi durumunda cari katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammı esas alınmak suretiyle hesaplanacak aylık tutarı üzerinden ödeme yapılması böylece iki grup arasında eşitliğin sağlanması yanında ilgililerin mağduriyetlerinin önlenmesinin de amaçlandığı gözlenmektedir.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu:

1- Yasa'nın 2. Maddesi:

a) Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 60. Maddeleri Yönünden İnceleme:

Dava dilekçesinde, 3522 sayılı Yasa'da, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilen geçici 5. maddede benimsenen sistemin bir süre daha uygulanması devam ettirilerek Anayasa'ya aykırılığın sürdürüldüğü ve ayrıca aylıkların dondurulması biçiminde sosyal güvenliğe uygun olmayan bir yöntemin kabul edildiği, böylece hukukun temel ilkelerine ve Anayasa hükümlerine aykırı davranıldığı ileri sürülmüştür.

Yasa temelde, Anayasa Mahkemesi kararının gereğini yerine getirmeyi ve Mahkeme kararı sonucu ortaya çıkan hukuki boşluğu doldurmayı ve bu arada bozulan sosyal güvenlik ve eşitliği sağlamayı öngörmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilen geçici 5. madde (geçici 70. madde) bir kısım sigortalı için farklı sosyal güvenlik sistemini süresiz bir biçimde düzenlemiş iken yeni Yasa, katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zamlarındaki artışları uygulamamak yoluyla bu farklılığı zaman içinde gidermeyi amaçlamaktadır.

Bu durumda ilke ve amaçlar arasında büyük farklılıklar bulunan iki Yasanın aynı nitelikte olduğuna ilişkin sav yerinde değildir.

Anayasa'ya aykırı olduğu saptanan farklı ödemenin derhal durdurulması yerine inceleme konusu madde, ilgililerin daha önce ödedikleri para nedeniyle mağduriyetlerinin önlenmesini amaçlamaktadır. Bu bakımdan, düzenleme, Anayasa'ya aykırı bir yasanın bir süre daha uygulanmasını devam ettirme anlamına gelmez.

Belirtilen nedenlerle, Anayasa'ya aykırı yasal düzenlemeyle ilgili sonuçları kaldırmak için yürürlüğe konulan inceleme konusu kuralın sosyal devlet, sosyal güvenlik ve eşitlik ilkeleri ile devletin temel amaç ve görevlerine aykırı bir yanı görülmemiştir.

Dava dilekçesinde; süper emeklilikten yararlanan kimselerin, o tarihte yürürlükteki yasanın öngördüğü gerekleri yerine getirmek suretiyle bu Yasa hükmüne dayanarak hak sahibi oldukları, bu haktan yararlanabilmek için çeşitli risklere girdikleri, oysa yeni Yasanın bu hakkı ortadan kaldırmasının kazanılmış hak ilkesine de aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Hukuk devletinin gerçek anlam ve amacı, devletin tüm işlem ve eylemlerinin hukuk kurallarına uygun yürütülmesini gerekli kılar. Anayasa'nın, devlet faaliyetlerinin yargısal denetime bağlı olarak yürütülmesini öngörmesinin, yasama işlemlerinin de bu kapsamda olmasının nedeni budur. Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla Anayasa'ya aykırılığı saptanan bir yasaya dayanılarak ileriye yönelik hak kazanılması ve kazanılmış bir haktan söz edilmesi olanaksızdır.

Temelde aslî bir yetkiye dayanılarak yürürlüğe konulan yasa ile bağlı bir yetkiyle çıkarılan tüzük, yönetmelik, kararname gibi yürütmenin genel düzenleyici işlemlerini içeren kural işlemler, nesnel ve genel hukuksal durumlar yaratırken düzenledikleri konularda statü oluştururlar. Kişilerin bu statülere alınmaları özel ve kişisel bir işlemle (şart işlemle) olanaklıdır. Nesnel ve genel hukuksal durumun bu şart işlemle özel hukuksal duruma dönüşmesi kazanılmış hak yönünden yeterli değildir. Nitekim bir kişinin memur yada emeklilik statüsüne sokulması, bu statüde hiç bir halde değişiklik yapılmayacağı anlamına gelmez. Kural işlemler her zaman değiştirilebilir ya da yargı organları tarafından Anayasa'ya veya yasaya aykırı görülerek iptal edilebilir. Kural işlemin değişmesi ya da ortadan kaldırılması, ona bağlı kişi ile ilgili şart işlemi de etkiler. Bu durumda ilerisi için kazanılmış haktan söz edilemez. Ancak kişi, yeni kural tasarrufa göre oluşan statüde yerini alır. Kazanılmış hak, kişinin bulunduğu statüden doğan (maaş gibi), tahakkuk etmiş ve kendisi yönünden kesinleşmiş, kişisel alacak niteliğine dönüşmüş haklar için söz konusudur.

Anayasa'ya göre Anayasa Mahkemesi kararları yasama organım da bağladığından, Yasakoyucunun Anayasa Mahkemesi kararları doğrultusunda işlem yapması ve Anayasa'ya aykırı biçimde oluşmuş bir sistemin geçerliliğine son verecek yasal düzenlemede bulunması gerekir.

Yukarıda ortaya konulduğu üzere, Anayasa'ya aykırılığı saptanan yasa hükümlerine göre elde edilen haklar, ilerisi için kazanılmış hak oluşturmaz ve uygulanma niteliğini yitirir.

Sonuç olarak Yasakoyucu, Anayasa Mahkemesi iptal kararının gereğini yerine getirmek üzere takdir ve tercihini kullanmış, bu amaca yönelik bir yöntem saptamıştır.

Bu nedenle söz konusu düzenlemenin kazanılmış hak kavramına ters düşen bir yönü yoktur.

Öte yandan, hukuk devletinin en önemli niteliğinden biri de "güvenilir" olmasıdır.

Anayasa'nın 2. maddesi, Türkiye Cumhuriyetinin nitelikleri arasında "Hukuk devleti" ilkesine de yer vermiştir. Hukuk devleti, Devletin bütün faaliyetlerinde hukukun egemen olduğu devlettir. Bu tür Devlette de "Hukuk güvenliği"ni sağlayan bir düzenin kurulması asıdır. Devlet, görevlerini yerine getirirken, "Hukuk devleti" niteliğini yitirmemeli, hukukun

uygar ülkelerinde kabul edilen temel ilkelerini sürekli gözönünde tutmalıdır. Böyle bir düzende, "Devlete güven" ilkesi vazgeçilmez temel öğelerdendir. Devlete güven, hukuk devletinin sağlamak istediği huzurlu ve istikrarlı bir ortamın sonucu olarak ortaya çıkar. Yasaların Anayasa'ya uygunluğu karinesi asıldır. Yasalara gösterilen güven ve saygıdan kaynaklanan oluşumların sonuçlarını korumak gerekir.

3395 sayılı Yasa, bir kısım sigortalıların Yasa'nın öngördüğü ödemeyi yapmalarını bu sistemden yararlanmanın koşulu saymıştır. Böylece, bu sigortalılardan alınan değerler Sosyal Sigortalar Kurumu'na aktarılmıştır.

Ne var ki, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ile ortaya yeni bir olgu çıkmıştır. Kişiler, yürürlükteki Yasa'nın koşullarını yerine getirmelerine ve prim olarak istenilen parayı ödemelerine karşın, bir süre sonra Yasa'nın esaslarını düzenlediği farklı aylıkları alamaz duruma düşmüşlerdir. Bu Yasa'nın Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmesi nedeniyle kazanılmış haktan söz edilerek aynı statüde farklı aylıkların ödenmesini sürdürmek olanaklı değilse de, yürürlükteki Yasaya dayanarak ödemelerini yapan bu kişilerin zararlarının karşılanması "Devlete güven" ilkesinin bir gereğidir.

Söz konusu Yasanın Anayasa Mahkemesi'nce iptali sonucunda, kimi kişilerin zarara uğraması ve ödedikleri paraların devlete kalması nedeniyle karşılanamayan zararlarının giderilmesi kamu düzeni ve kamu yararı gereği olarak ortaya çıkmaktadır.

insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyan, adalete ve eşitliğe dayanan bir hukuk düzeni kurarak bu düzeni sürdürmekle kendini yükümlü sayan, tüm çalışmalarında hukuk kurallarına ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı olup toplum yaşamında, bireylerin haksızlığa uğratılmamasını ve mutluluğunu amaç edinen bir devleti biçimleyen hukuk devleti tanımını da devlete güven ilkesini de doğal olarak içerir. Devletin temel niteliğinin öğelerinden biri de güvenilirliğidir.

Devletin, yaptığı düzenlemelerle haksız bir edinim sağlaması ve kişilerin haksızlığa uğratılması kabul edilemez.

Hemen açıklamak gerekir ki, iptal kararı sonunda gerçekleşen ve kaçınılması olanaksız bu durum nedeniyle, Yasakoyucu'nun 3522 sayılı Yasa'nın düzenlenmesi sırasında ilgililerin mağduriyetlerinin önlenmesini de bir ölçüde gözetmesi ile konunun değişik yönlü ve uygulamaya yönelik olmasından, Anayasa'ya aykırılık oluşturan bir nitelik görülmemekte ise de, uygulama sonuçlarının yeniden değerlendirilerek mağduriyet konusunun yukarıda belirtilen esaslarla genel hukuk ilke ve uygulamaları doğrultusunda adaletli ve güvenilir bir biçimde çözümlenmesi zorunludur.

Bu nedenlerle 3522 sayılı Yasa'nın 2. maddesi, Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 60. maddelerine aykırı değildir.

b) Anayasa'nın 13., 121., 122. Maddeleri Yönünden İnceleme:

Dava dilekçesinde iptali istenilen ve Anayasa'ya aykırı biçimde verilen hakların uygulamadan kaldırılmasını amaçlayan söz konusu maddeyle, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ve olağanüstü yönetim usûllerini düzenleyen Anayasa'nın 13., 121. ve 122. maddeleri arasında doğrudan ilişki kurulamamıştır.

c) Anayasa'nın 153. Maddesi Yönünden inceleme:

Dava dilekçesinde, yasama ve yürütme organlarının Anayasa Mahkemesi'nce verilen kararı ve bunun sonuçlarını bertaraf edemeyeceğine ve karara aykırı yeni düzenlemeler yapamayacağına değinilerek, yasama organının bu Yasa ile 3395 sayılı Yasa'nın süper emeklilere verdiği farklı ücreti dondurarak korumuş olmasına karşın süper emekliler dışında kalan emeklilere bir hak tanınmaması nedeniyle Anayasa'nın 153. maddesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmekte ise de, Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 60. maddeleri yönünden inceleme bölümünde belirtilen hususlar nedeniyle bu sav haklı görülmemiştir.

Yine dava dilekçesinde, Anayasa'nın 153. maddesinde yer alan "İptal kararları geriye yürümez." tikesine aykırı davranıldığından söz edilerek iptal isteminde bulunulmuştur. Davacıya göre, "İptal kararları geriye yürümez." ilkesinin anlamı, iptal kararlarından önceki durumun aynen devam etmesi ve iptal edilen yasaya göre oluşan statülerin değiştirilmeyerek kazanılmış hakların korunmasıdır. İptali istenen Yasa ise bu ilkeyi gözetmemiştir. Gerçekten iptal istemine gerekçe yapılan ve Anayasa'nın 153. maddesinde yer alan kural, Anayasa Mahkemesi'nce verilen iptal kararlarının zaman içinde etki alanını gösterme yönünden Anayasa'da yer almıştır.

Anayasal sistemimiz içerisinde, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları Anayasa'ya aykırılığın bir yaptırımı olarak ortaya çıkmakta ve bu yaptırımın etki alanının saptanması da bir anayasal sorun olarak belirmektedir.

Anayasa, iptal kararlarının zaman içerisinde etkisini gösteren başka kuralları da içermektedir. Bu kuralların birlikte değerlendirilmesi sonucunda, iptal kararlarının zaman içerisinde etkisi ortaya çıkacaktır. Bu kurallar şöyle belirtilebilir:

Anayasa'nın 152. maddesine göre, itiraz yoluna başvuran mahkemeler, Anayasa Mahkemesi'nce verilecek kararlara uymak zorundadırlar. Bu durumda, itiraz eden mahkeme, elinde bulunan ve Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından önce açılmış olan bir davayı Anayasa Mahkemesi kararına göre çözecek ve doğrudan iptal kararının etkisini önceye uygulayacaktır. Aynı durum, itiraz yoluna başvurmeyen mahkemeler yönünden de geçerlidir.

İptal davası veya itiraz üzerine bir kuralın iptali sonucu, Mahkemeler bakmakta oldukları davaları bu karara göre çözmekle yükümlüdürler. Bu sonuç Anayasa'nın, "Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar." yolundaki 153. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan kuralın sonucudur.

Öte yandan Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, yasa, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Yukarıda gösterilen ve iptal kararlarının bağlayıcılığını ortaya koyan kuralla bu kuralın birlikte değerlendirilmesi durumunda, iptal kararlarının ileriye yönelik "derhal" etkisi tartışmasız biçimde ortaya çıkar.

Böylece, Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilen bir yasanın geleceğe yönelik tüm etkilerinin kaldırılması ve iptal kararına uyulması tüm devlet kuruluşlarınca kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Sonuç olarak, iptal kararlarının kimi durumda geçmiş, fakat her durumda geleceği etkilemesi asıldır.

Bu durumda, Anayasa'nın 153. maddesinde yer alan "İptal kararlar geriye yürümez." kuralının anlamı ne olmak gerekir' Bu sorunun yanıtı da sistemin içerisinde çıkmaktadır.

Anayasa'da, iptal kararları idarî davalarda olduğu gibi düşünülmemiş ve iptal edilen kuralın baştan beri geçersiz duruma geldiği esası benimsenmemiştir. Türk Anayasal sisteminde, "Devlete güven" ilkesini sarsmamak ve ayrıca devlet yaşamında bir karmaşaya neden olmamak için iptal kararlarının geriye yürümezliği kuralı kabul edilmiştir. Böylece hukuksal ve nesnel alanda etkilerini göstermiş, sonuçlarını doğurmuş bulunan durumların, iptal kararlarının yürürlüğe gireceği güne kadarki dönem için geçerli sayılması sağlanmıştır.

Bir kural işlemle kurulan bir statünün Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararıyla ya da bir başka kural işlemle kaldırılması durumunda, bu statüye bağlı öznel (sübjektif) işlemlerin de geçersiz duruma düşmesi doğaldır. Dolayısıyla bu öznel işlemlerle, ortadan kalkan statüye dayanarak ileriye dönük haklar elde edilemez. Anayasa'nın bağlayıcılığı, Anayasa Mahkemesi kararlarına tüm devlet organlarının uyma zorunluluğu ve Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi, Anayasa'ya aykırı bir kuralın aykırılığının saptanmasından sonra uygulanma alanı bulmasını kesinlikle önler.

Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının zaman içerisindeki etkisi böylece ortaya çıkmakta ve "İptal kararlar geriye yürümez." kuralı belirtilen anlamı taşıyarak geçerli olmaktadır.

Bu nedenlerle iptali istenen Yasa kuralı Anayasa'nın 153. maddesine de aykırı değildir.

Yasa'nın 2. maddesine yönelik iptal istemi reddedilmelidir.

Yekta Güngör ÖZDEN, Muammer TURAN, Selçuk TÜZÜN ve Erol CANSEL bu görüşe katılmamışlardır.

2- Yasa'nın 5. Maddesi:

Bu madde, 3522 sayılı Yasa'nın 29.12.1988'den geçerli olmak üzere, yayımı tarihinde yürürlüğe gireceğini hükme bağlamıştır.

İptal dilekçesinde, sözü edilen maddenin Yasayı geriye yürütür biçimde bir sonuca götürdüğü, böylece Anayasa'ya aykırılığın oluştuğu ileri sürülmektedir.

Yukarıda gösterildiği üzere sözü edilen Yasa, Anayasa Mahkemesi'nce verilen iptal kararının gereğini yerine getirmek üzere gerçekleştirilmiş bir düzenlemedir. Yürürlüğünün Resmî Gazete'de yayımlandığı günden değil daha önceki bir tarihten başlatılması Yasa'nın amaçladığı durumun gereği olarak görülmelidir. Burada gerçek anlamda bir geriye yürütme yoktur. Bilindiği gibi, yasalar kamu düzeninin gerektirdiği durumlarda geriye yürütülebilmekte ve önceye etkili olabilmektedir.

Dava konusu düzenlemede, Anayasa'ya aykırı bir uygulamanın sona erdirilmesi ve bu alanda ortaya çıkan hukuksal sorunların çözülmesi amaçlandığına göre Yasa

Esas Sayısı: 1989/11
Karar Sayısı: 1989/48

uygulanmasının daha önceki bir tarihten başlatılması, kamu yararı ve kamu düzeni gereği olarak görülmüştür. Bu yönden Anayasa'ya aykırılık düşünülemez.

Yasa'nın 5. maddesinin iptali istemi de reddedilmelidir.

Muammer TURAN bu görüşe katılmamıştır.

V- SONUÇ:

16.2.1989 günlü, 3522 sayılı "506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesine; 308 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici Maddesinin Değiştirilmesine ve 352 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun"un;

A. 2. Maddesinin Anayasa'y^a aykırı bulunmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Yekta Güngör ÖZDEN, Muammer TURAN, Selçuk TÜZÜN ve Erol CANSEL'in karşıoyları ve oyçokluğuyla;

B. 5. maddesinin Anayasa'ya aykırı bulunmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Muammer TURAN'ın karşıoyu ve oyçokluğuyla;

12.12.1989 gününde karar verildi.

Başkanvekili	Üye	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Necdet DARICIOĞLU	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU
Üye	Üye	Üye
Muammer TURAN	Mehmet ÇINARLI	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Oğuz AKDOĞANLI	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye		Üye
Ahmet N. SEZER		Erol CANSEL

KARŞIOY GEREKÇESİ

Esas Sayısı : 1989/ 11

Karar Sayısı : 1989/48

Bu karara ilişkin öbür karşıoy gerekçelerine katılıyor, ayrıca yer ve zaman almamak ve yinelemekten kaçınmak için, aşağıda vurgulanmasını yararlı ve zorunlu gördüğüm hususlar dışında ayrıntılı karşıoy belirtmeyi gereksiz buluyorum.

Kişisel haklar ile özlük hakları konularında aylık ya da üç aylık, çalışanlara ya da emeklilere yapılan-yapılacak ödemelerin kazanılmış hak sayılmasının olanaksızlığı öğretide ve uygulamada çoğunluğun paylaştığı bir görüştür. Yasaların geriye yürümezliği ilkesi gibi Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürümezliği kuralının da zorunlu nedenlere dayanan ayırık durumları, önceki kapsamının kaçınılmaz gerekleri vardır. Bilimsel ağırlıklı hukuksal tartışmaların gündeme getireceği olumlu ya da olumsuz görüşler genelde ilkeleri doğrularsa da özlük hakları içindeki ödemeleri dışarda bırakır. Özellikle Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra, yasa yürürlükte iken yöntemince yasal işlem tamamlansa bile, yürürlükten kalkan kurala dayanılarak ödeme yapılması-alınması, kazanılmış hak savunması geçerli değildir. Kaynağı ortadan kaldırılan ve her zaman azaltılıp yükseltilebilecek ödemeler kimse için süreklilik taşımaz. Çoğunluk kararının bu sorunu işleyen bölümleri yerinde olmakla birlikte, Anayasa'nın 2., 11., 138. ve 153. maddesinin gözardı edildiğini, hukuk devleti niteliklerine uygun davranış özenine aykırı işlemlerin yeterince üzerinde durulmamıştır.

Günlük konuşma dilinde "süper emekli" olarak anılan emekli sigortalıların yitirdiği hakların çözümü de devletin görevidir. Süper emeklilik olanaklarından yararlanmak, önceden alamadığı ama alması gereken ödemeye kavuşmak, hizmet yılına göre göstergeyi kazanmak için zamanında ya da önceden emekliliği seçenler, bir anlamda emekliliğe zorlananlarla olağan emekliler ve çalışmakta olanlar arasında ayrılık yaratmayacak düzenlemelerin öngörülmemesi iptal istemini haklı kılan yanlardır. Anayasa Mahkemesi öneri, uyarı türünde karar alamaz, yeni bir uygulamaya yol açacak nitelikte karar veremez ve yasakoyucu yerine geçecek biçimde davranamazsa da karar gerekçeleri sonuçla birlikte tümlük oluşturduğundan yasama organını kesenkes bağlayıcıdır. Bu sonuca uymamak da başlıca bir iptal nedenidir. Anayasa Mahkemesi kararlarını etkisiz ve geçersiz duruma getirecek, sonucunu değiştirip savaştıracak düzenleme ve uygulamalar, yargı denetimini olanaksız kılacak, hak arama yolunu daraltıp kapayacak hukuk dışı işlem ve eylemlerdir. Anayasa'ya bu yönüyle aykırı metinlerin yürürlüğünü sürdürmesi düşünülemez.

Anayasa Mahkemesi, gereken durumlarda kararın yürürlüğe girişini erteleyerek iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca belirlemiş, başka bir anlatımla yasama organına doğan hukuksal boşluğu dolduracak yasa için süre vermişse bu sürenin başlangıcında gereken yapılarak Anayasa'ya aykırılığı saptanan kuralın uygulanması durdurulmalı, tasarı ya da öneri öncelikle değil ivedilikle de yasalaştırılarak hukuka saygı ve bağlılığın örneği verilmelidir.

Haksızlık, adaletsizlik, eşitsizlik ve aykırılıkları gidermek yasakoyucu'nun Anayasa Mahkemesi'nin kararı doğrultusunda bir düzenleme yapma zorunluluğuna özenle uymasını sağlamak, yargısal denetimin temel amaçlarındandır. 3395 sayılı Yasa'yla ilgili iptalden sonra 29.12.1988 günlü ve 352 sayılı KHK. çıkarılması, daha sonra bu kez incelenen 3522 sayılı Yasa'nın yürürlüğe konulması, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına uygun bir yasama çalışması niteliğinde değildir. Nitelikli emeklilik konumunun giderilerek eşitlik sağlanması, sigortalıların ödedikleriyle aldıkları ve gösterge ayrılıklarının gözetilmesiyle çözümlenecekken zarar saptanmadan, karşılama yöntemi belirlenmeden, sonuç gösterme yeni bir Ana-yasa'ya aykırılık olgusudur. Bu gereklere uymayan, üstelik uygulamada olumlu ya da olumsuz bir sonuç doğurmayacak sorunu ortada bırakan karar, sosyal güvenlik kavramı ve hukukun ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır. Bir haksızlık giderilmek istenirken başka bir haksızlık yapılmamalıdır.

Başlıca bu nedenlerle, dava konusu yasa hükümlerinin iptali gerektiği düşüncesiyle çoğunluk kararma katılmıyorum.

Üye

Yekta Güngör ÖZDEN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1989/11

Karar Sayısı : 1989/48

I- 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 70 inci maddesi, Anayasa Mahkemesi'nin 26.11.1988 günlü ve 33 sayılı kararı ile iptal edilince, 16.2.1989 günlü, 3522 sayılı Kanunun 2 nti maddesiyle, dava konusu geçici 75 inci madde yürürlüğe konulmuştur. Bu madde de: "Geçici 70 inci madde uyarınca, geçici gösterge aylığına hak kazananların malûllük, yaşlılık ve ölüm aylıklarının ödenmesine devam olunur" denmektedir ki, bu hükmün Anayasa'ya aykırılığı, fazla izahata ihtiyaç göstermeyecek kadar açık ve ortadadır.

Anayasa'nın, 138 inci maddesi: "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez"; 153 üncü maddesi: "iptal edilen kanun yürürlükten kalkar Anayasa Mahkemesi kararları yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar" hükümlerini taşımaktadırlar.

Halbuki, dava konusu kanun maddesi, iptal hükmünün yürürlüğe girmesini geciktirmekte; iptal edilen kanun maddesinin, bazı şartlarla da olsa, sonu belirsiz bir süre daha uygulanmasını öngörmektedir: Enflasyon olmasa, mezkûr emekli aylıkları, "Aralık 1988 tarihindeki gösterge tabloları ile memur aylıklarına uygulanan 100 katsayıya ve 53.000 lira olarak tespit edilmiş sosyal yardım zammına göre hesaplanacak tutarları üzerinden ödenmesine devam olunacaktır (ilelebet!) ki, Kanunkoyucunun, enflasyonun ilanihaye süreceğini kesin saymaya; bu faraziyeye göre de, "Mahkeme hükmünün yerine getirilmesini, geciktirme" ye; iptal edilen kanun hükmünün uygulanmasına "devam" olunacağı öngörmeye hakkı ve yetkisi yoktur.

II- Dava konusu geçici 75 inci maddenin (A) bendi: "Bu aylıklarda; katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammındaki değişiklikler nedeniyle herhangi bir artış yapılmaz"; (B) bendi: "Bu madde kapsamındaki aylıkların, geçici 70 inci maddeye göre borçlanma hakkından yararlanmamış olsalardı, almaya hak kapanacakları (sosyal yardım zammı dahil) aylık tutarları, kendilerine ödenmekte olan (sosyal yardım zammı dahil) aylık tutarlarını geçeceği tarihten itibaren, bu ödemeler yerine, cari katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammı esas

Esas Sayısı: 1989/11
Karar Sayısı: 1989/48

alınmak suretiyle hesaplanacak aylık tutarları üzerinden ödeme yapılır" hükümlerini içermektedirler.

Bu hükümler, iptal edilen "geçici 70 inci maddeye göre borçlanma hakkından yararlanmış" olanları, yararlanmamışların seviyesine indirmektedir. Dolayısıyla, gerek borçlananlar, gerekse evvelce malûllük, yaşlılık, dul ve yetim aylıkları aldıkları halde borçlanamayanlar "geçici ve üst gösterge" aylıklarından hiçbir zaman yararlanamayacaklardır.

Halbuki, yine 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Kanunun, 16 ncı maddesiyle getirilen Ek Madde 2 (3520 sayılı Kanunla Ek Madde 34 olmuştur) ile, 17 nci maddesiyle getirilen geçici 4 üncü madde (3520 sayılı Kanunla geçici 69 uncu madde olmuştur), 9.7.1987 tarihinden sonra emekli olacaklara "üst gösterge" den yararlanma hakkını tanımaktadır. Örneğin Ek 34 üncü maddenin ikinci fıkrası: "Emekliliğine 5 yıldan fazla süre bulunanlardan üst gösterge tablosuna göre malûllük ve yaşlılık aylıkları alanlar ile bunların hak sahiplerine bağlanacak ölüm aylığının hesabına esas alınacak gösterge, bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödenmiş hizmet sürelerinin ortalamasına göre tespit edilir" hükmünü öngörmektedir.

Bu hükümler gereğince, 9.7.1987 tarihinden önce emekli olanlar ancak 1500 "gösterge" rakamına göre; 9.7.1987 tarihinden sonra emekli olanlar ise 6400 "üst gösterge" rakamına göre aylık alabileceklerdir Bu eşitsizlik ve imtiyaza (ayrıcalığa) ne sözü edilen Anayasa Mahkemesi kararının lâfız ve ruhu (metin ve amacı) ne de Anayasa'nın kendi hükümleri cevaz veremez.

Başlıca bu nedenlerle, dava konusu kanun hükümlerinin iptali gerektiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Muammer TURAN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1989/11

Karar Sayısı : 1989/48

16.2.1989 günlü, 3522 Sayılı Yasanın, Anayasa Mahkemesi'nin 3395 Sayılı Yasanın 17. maddesiyle, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'na eklenen Geçici 5 maddenin iptaline ilişkin, 26.10.1988 gün ve 1988/ 19-33 sayılı kararının gereğini yerine getirmeyi, doğan hukuki boşluğu doldurmayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

Getirilen bu düzenleme ile Geçici 70. Madde uyarınca, geçici gösterge aylığına hak kazananların, malûllük, yaşlılık ve ölüm aylıklarının 1988 yılı Aralık ayındaki gösterge tabloları ile memur aylıklarına uygulanan 100 katsayıya ve 53.000.- lira olarak tespit edilmiş sosyal yardım zammına göre hesaplanacak tutarları üzerinden ödenmesine devam edileceği, ancak bu aylıklarda katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammındaki değişiklikler nedeniyle herhangi bir artış yapılmayacağı, borçlanma hakkından yararlanmamış en üst göstergeden aylık alanların, bu madde kapsamındaki aylıklara yetişmesi durumunda cari katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım, zammı esas alınmak suretiyle hesaplanacak aylık tutarların üzerinden ödeme yapılması esasının benimsendiği görülmektedir.

Bu suretle, iptal kararının yürürlüğe girmesi geciktirilmiş, bazı şartlarla tayini mümkün olmayan bir süre daha 3395 sayılı Yasa'dan yararlananların diğerlerinden farklı ücret almalarının devamı sağlanmış, katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammındaki değişiklikler nedeni ile aylıklarda herhangi bir artış yapılamayacağından bu sigortalıların sosyal güvenliğin amacını sağlamaya yönelik bu araçlardan yararlanma olanağı kaldırılmıştır.

Daha iyi sosyal güvenliğe kavuşmak gerekçesi ve amacıyla ödenen paralar ve uğranılan zarar karşılanmamış, hukuk devleti ilkesine uygun, kişilerin refah, huzur ve mutluluğunu sağlayacak bir düzenleme yapılmamıştır.

Anayasa'da yer alan sosyal güvenlik ilkesi içerisinde yasada kabul edildiği tarzda bir kavram yer almamıştır.

Madde Anayasa'nın sosyal devlet ve sosyal güvenlik ilkelerine aykırıdır.

Eşitlik ilkesi sağlanmak istenirken Anayasa'ya aykırı bir yöntem benimsenmiştir.

Başlıca bu nedenlerle, 16.2.1989 günlü, 3522 sayılı Yasanın 2. maddesinin Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği kanısında olduğumdan, sayın çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Selçuk TÜZÜN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1989/11

Karar Sayısı : 1989/48

Yüksek Mahkeme davayı reddederek, Anayasa'ya ve verdiği ilk hükme aykırılık oluşturan bu durumu devam ettirecek yerde; 3522 sayılı Kanunun 2. maddesini iptal etseydi, 26.11.1988 tarihli iptal kararının sonuçlarının, geciktirilmiş olsa da, verilecek bir süre içinde iptal hükmünün özüne ve sözüne uygun olarak Kurumca düzenlenmesi yoluna gidilecekti. Sonuçta, Anayasa'nın özellikle âmir ve değiştirilemez kabul ettiği 2. maddesi ile eşitlik kuralını içeren 10. maddesine aykırı bulunarak iptal edilen, 3395 sayılı Kanunun 17. maddesi ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa eklenen geçici 5. maddesinin yürürlükten kalkmasına rağmen iptal hükmü yokmuşçasına yapılan yeni düzenlemeyle, miktarı dondurulmuş olsa da, devam ettirilen ödemelerin derhal durdurulması mümkün olacaktı.

Ayrıca, bir taraftan sigortalının yüksek emekli aylığı elde etmek için Devlete güvenerek Kuruma ödediği miktarın iadesi şartları düzenlenirken, diğer taraftan da, bizzat kanun koyucunun 3522 sayılı Kanunda yaptığı yeni düzenlemeyle miktarını dondurmak (md. 2/A) ve bir süre sonra da sigortalı emekliyi alacağı esas aylığına geçirip tamamen ortadan kaldırmak suretiyle (md. 2/B) ve esasen Anayasa Mahkemesi'nce özellikle Anayasa'nın değiştirilemeyen hükmü olan 2. ve eşitlik ilkesini belirleyen 10. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilen - kanımızca bu yüzden yokluk yaptırımına uğratılan- 3395 sayılı Kanuna dayanması dolayısıyla kazanılmış hak oluşturmaya mümkün olmayan ödenmiş emekli aylığı fazlalarının, Kuruma ödenen meblağın iadesi sırasında ayrıca takas ve mahsup işlemine tâbi olup olmayacağı düşünülmek gerekecekti.

İptal davasının reddi ile sigortalının ve Kurumun karşılıklı menfaat çatışmasının çözümü belirsiz bir tarihe itildiği gibi, Anayasa Mahkemesi ileride bu çatışmanın çözümü için süre vererek yasal bir düzenlemeye kesin olarak ihtiyaç bulunduğuna işaret etmemiş olmakla tarafları genel yargı yerlerinde hak arar duruma sokmuştur. Ayrıca Yüksek Mahkemenin 3395 sayılı Kanunun 506 sayılı Kanuna eklediği geçici 5. maddeyi iptal etmesiyle Kurumun Anayasa'ya aykırı bulunan ödemelerine bu defa 3522 sayılı Kanunun iptalinin reddi kararıyla çelişkili olarak -devam yolu açık tutulmuş ve Kurumun sigortalıdan aldığı meblağın ve iadeye tâbi tutulacaksa-ödediği fazla emekli aylıklarının faiz, rayiç bedel gibi hesaplamalarla giderek büyümesine fırsat verilmiştir.

Bu gerekçelerle red kararını oluşturan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Erol CANSEL